

**Харківський національний університет
імені В.Н.Каразіна**

Фізико-енергетичний факультет

Кафедра безпеки життєдіяльності

**УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ
ПРАЦІ НА МІСЦЕВОМУ
РІВНІ**

Лекція

Охорона праці (ОП)

Курс ООП
має зв'язок
із навчальними
дисциплінами:

Безпека
життєдіяльності,

Основи екології,

Цивільна оборона,

Основи медичних
знань,

Психологія
травматизму

та іншими

Т.1. Правові та організаційні питання ООП

Вступ. Поняття і предмет. Стан ООП. Законодавча та нормативна база України. Структура ООП. Аналіз та профілактика травматизму. Міжнародне право з охорони праці.

Т.2. Основи виробничої санітарії та гігієни

Нормалізація повітряного середовища у виробничих приміщеннях. Захист від шуму та коливань. Основні засоби захисту від іонізуючих та інших енергетичних полів. Освітлення виробничих приміщень.

Т.3. Основи техніки безпеки

Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів. Електробезпека.

Т.4. Пожежна безпека

Основні нормативні документи з пожежної безпеки. Характеристика пожежонебезпечних властивостей матеріалів і речовин. Категорії споруд та приміщень за пожежо-вибухонебезпечністю. Системи попередження пожеж та пожежного захисту. Механізм і засоби гасіння пожеж.

Основні терміни і визначення

- **Охорона праці** – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.

- **Роботодавець** – власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган, незалежно від форм власності, виду діяльності, господарювання, і фізична особа, яка використовує найману працю.
- **Працівник** – особа, яка працює на підприємстві, в організації, установі та виконує обов'язки або функції згідно з трудовим договором (контрактом).

ДСТУ 2293-99 „Охорона праці. Терміни та визначення основних понять”

- **Нещасний випадок на виробництві** – це раптове погіршення стану здоров`я чи настання смерті працівника під час виконувannya ним трудових обов`язків, внаслідок короткочасного (тривалістю не довше однієї робочої зміни) впливу небезпечного або шкідливого чинника.

- **Безпека** - стан захищеності особи та суспільства від ризику зазнати шкоди.
- **Небезпека** - потенційне джерело шкоди.
- ***Задача охорони праці*** - звести до мінімальної імовірності ураження чи захворювання працюючого з одночасним забезпеченням комфорту за максимальної продуктивності праці. Реальні виробничі умови характеризуються, як правило, наявністю деяких небезпечних і шкідливих виробничих чинників.

- **Небезпечний (виробничий) чинник** - виробничий чинник, вплив якого на працівника в певних умовах призводить до травм, гострого отруєння або іншого раптового різкого погіршення здоров'я або смерті.
- **Шкідливий (виробничий) чинник** - виробничий чинник, вплив якого за певних умов може призвести до захворювання, зниження працездатності і (або) негативного впливу на здоров'я нащадків.

- Результатом нещасного випадку є **травма** – порушення анатомічної цілісності організму людини або його функцій внаслідок дії чинників зовнішнього середовища.
- **Виробнича травма** – це травма, що сталася внаслідок дії виробничих чинників.
- **Дисципліна «Охорона праці»** - комплексна соціально-технічна дисципліна. Вона включає виробничу санітарію, безпеку праці, пожежну і вибухову безпеку, законодавство з охорони праці.

- **Виробнича санітарія** - це система організаційних і технічних засобів, що запобігають чи зменшують вплив на працюючих шкідливих виробничих факторів. До виробничої санітарії відносяться
- *гігієна праці* (галузь профілактичної медицини, що вивчає умови збереження здоров'я на виробництві і заходи, що сприяють цьому) і
- *санітарна техніка* (заходи і пристрої технічного характеру, що відносяться до виробничої санітарії - системи і пристрої вентиляції, опалення, газопостачання, водопостачання, каналізації, очищення і нейтралізації викидів шкідливих речовин в атмосферу і водойми, освітлення, захист людини від вібрацій, шуму, дії шкідливих випромінювань і полів, санітарні і побутові спорудження і пристрої, будівельна теплотехніка, будівельна кліматологія).

- **Засіб колективного захисту (працівників)** – засіб захисту, конструктивно і (або) функціонально пов'язаний з виробничим обладнанням, виробничим процесом, виробничим приміщенням (будівлею) або виробничим майданчиком. Згідно з ГОСТ 12.4.011-90 ССБТ, засоби колективного захисту поділяються на класи:
- нормалізація повітряного середовища приміщень та робочих місць;
- нормалізація освітлення виробничих приміщень та робочих місць;
- захист від шкідливих і небезпечних виробничих чинників.
- До засобів захисту від небезпечних виробничих чинників належать захисні та запобіжні пристрої, сигналізація безпеки, розриви та габарити безпеки, дистанційне управління.

Управління охороною праці на державному та регіональному рівні

Основними завданнями Держгіртехнагляду є:

- комплексне управління охороною праці на державному рівні;
- реалізація державної політики у сфері охорони праці та виробничої безпеки, державний нагляд за дотриманням вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів, що стосуються безпеки, гігієни праці виробничого середовища, а також за проведенням робіт, пов'язаних із геологічним вивченням надр, їх охороною, використанням і переробкою мінеральної сировини;
- проведення експертизи проектної документації та видача дозволів на введення в експлуатацію нових і реконструйованих підприємств, об'єктів і засобів виробництва підвищеної небезпеки.

- *Міністерство охорони здоров'я України* - спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади, що здійснює управління, нагляд і контроль за дотриманням санітарного законодавства та за-безпеченням охорони здоров'я працівників, санітарного й епідеміоло-гічного благополуччя населення.
- *Міністерство праці та соціальної політики України* виконує державну експертизу умов праці, контроль за якістю проведення атестації робочих місць, установлює їхню відповідність чинним нормативним актам з охорони праці.
- *Міністерство надзвичайних ситуацій України* здійснює держав-не управління у сфері цивільного захисту та пожежної безпеки.
- *Міністерство охорони навколишнього природного середовища* є спеціально уповноваженим державним органом управління у сфері екологічної безпеки.

- Основні завдання з управління охороною праці на регіональному рівні в межах відповідної території згідно з Законом «Про охорону праці» покладені на місцеві державні адміністрації та ради народних депутатів, які:
- забезпечують реалізацію державної політики в галузі охорони праці;
- формують за участю профспілок програми заходів з питань безпеки, гігієни праці і виробничого середовища, що мають міжгалузеве значення;
- організовують за необхідності регіональні аварійно-рятувальні формування;
- здійснюють контроль за дотриманням нормативних актів з охорони праці;
- створюють за необхідності фонди охорони праці.

Служба охорони праці разом з іншими структурними підрозділами державної адміністрації виконує такі основні функції:

- розробляє ефективну цілісну регіональну систему попередження травматизму невиробничого характеру, організовує пропаганду й інформаційне забезпечення з цих питань;
- готує пропозиції щодо впровадження у виробництво досягнень науки і техніки, які забезпечують підвищення рівня профілактики травматизму невиробничого характеру, і подає їх на розгляд державній адміністрації;
- проводить оперативно-методичне управління з охорони праці;
- одержує дані про підприємства, що проходять державну реєстрацію відповідно до встановленого порядку;
- організовує забезпечення підприємств та об'єднань регіону правилами, стандартами, положеннями, інструкціями й іншими нормативними документами з охорони праці;
- організовує облік, аналіз нещасних випадків, професійних захворювань та аварій у регіоні, а також збитку від цих подій;

Служба охорони праці разом з іншими структурними підрозділа-ми державної адміністрації виконує такі основні функції:

- допомагає підприємствам регіону в організації роботи з охорони праці;
- сприяє впровадженню на підприємствах регіону досягнень науки і техніки, прогресивних технологій, сучасних засобів колектив-ного та індивідуального захисту працівників, які б забезпечували зниження травматизму, аварійності в регіоні та були спрямовані на створення безпечних і нешкідливих умов праці;
- координує роботи з охорони праці з регіональним Фондом соці-ального страхування від нещасних випадків і професійних захворю-вань на виробництві;
- розглядає листи, заяви і скарги працівників із питань охорони праці;
- сприяє поширенню передового вітчизняного і закордонного досвіду з охорони праці, а також пропаганді безпечних і нешкідливих умов праці.

- Для координації всіх робіт із забезпечення безпечної життєдіяльності населення регіонів, у тому числі і з питань охорони праці, при обласних державних адміністраціях створюються обласні ради з питань безпечної життєдіяльності населення, а в апараті обласної державної адміністрації — відділ охорони праці. Аналогічні структурні підрозділи організуються і на рівні районних державних адміністрацій. Для управління охороною праці на рівні міста створюються відділи охорони праці (трудових і соціальних питань) виконавчих комітетів міських рад народних депутатів.

На обласному рівні до органів охорони праці відносять

- обласне територіальне управління Держнаглядохоронпраці,
- експертно-технічні центри Держнаглядохоронпраці,
- обласну державну інспекцію пожежного нагляду,
- обласну санітарно-епідеміологічну станцію,
- обласну державну автоінспекцію,
- обласне управління екологічною безпекою,
- державну експертизу умов праці,
- обласну інспекцію державного нагляду за станом сільськогосподарських машин,
- обласне статистичне управління,
- обласний штаб цивільної оборони,
- обласне управління соціального захисту населення,
- центр стандартизації і метрології,
- рятувну водолазну станцію,
- обласну раду профспілок та ін.

Структура органів управління охороною праці на обласному рівні

